

Shrnutí

- **Firemní sektor ekonomiky ČR** disponuje úhrnnými **zdroji** ve výši téměř **7 bil. korun**. Ty v roce 2004 dosáhly 6748,4 mld. korun a proti roku 1997 byly vyšší o 1,5 bil. korun, tj. o téměř 30 % (údaj neobsahuje zdroje (pasiva) bank, jejichž užití v ekonomice má specifický charakter). Vlastní zdroje firem činily 2,8 bil. korun.
- **K největším strukturálním změnám** období 1997-2004 patří **obrovský přesun zdrojů do sektoru soukromých firem pod zahraniční kontrolou** (+340 %), jejich faktická **stagnace** v sektoru **soukromých domácích firem** (-1,9 %) a výrazná (dvoutřetinová) **redukce** v sektoru **veřejných podniků** (-70 %). Mimo těchto posunů souvisejících s vlastnictvím došlo k **posílení objemu vlastního kapitálu firem** a změnám ve struktuře těchto jejich vlastních zdrojů, stejně jako ke změnám ve struktuře cizích zdrojů v jejich bilancích (zejména pokles objemu úvěrů přijatých od bank).
- Co se týká struktury zdrojů podle jednotlivých odvětví ekonomiky, **největší váhu** má i nadále **zpracovatelský průmysl**, jehož zdroje v roce 2004 činily 1,9 bil. korun s významným přírůstkem vlastního kapitálu (proti roku 1997 o 60 % na 858 mld. korun). Největší skok však zaznamenala „**Činnost v oblasti nemovitostí; podnikatelská činnost**“, kde úhrnné zdroje v bilancích firem tohoto odvětví stouply o 81 % na 1,4 bil. korun a jejich vlastní kapitál o více než dvě třetiny na 613 mld. korun. Třetí zdrojově nejvybavenějším odvětvím je obchod s úhrnnými zdroji ve výši téměř 1 bil. korun a vlastním kapitálem 303 mld. korun.
- Během let 1997-2004 došlo k **výraznému posílení finančního zdraví** zejména „**domácí**“ části **soukromého firemního sektoru** - podíl vlastního kapitálu v bilancích těchto firem (právnických osob a fyzických osob účtující podvojně) stoupl na 44,3 % celkových zdrojů tohoto segmentu oproti 37,7 % v roce 1997. Za celou firemní sféru (zahrnující v členění podle národních účtů již zmíněné „veřejné podniky“, „soukromé domácí podniky“ a „soukromé podniky pod zahraniční kontrolou“) se totiž podíl vlastního kapitálu firem zvýšil mírněji, na 41,4 % z 40,8 % v roce 1997.
- Pozitivem je skutečnost, že k posílení vlastních zdrojů firem došlo **především zvýšením jejich zisků**. Právě díky jim zaznamenaly domácí firmy silnější růst vybavenosti kapitálem, než kolik činil posun v průměru za celou firemní sféru (o 6,6 p. b. proti 0,6 p. b.).
- Avšak za opticky prudším růstem vybavenosti vlastními zdroji stojí u domácích firem z velké části jejich **povážlivá kapitálová nedostatečnost, patrná od počátku cesty k tržní ekonomice**. Ta je nutila financovat nejen investice, ale především i vlastní chod převážně z cizích zdrojů. V polovině 90. let absorboval téměř dvě třetiny poskytnutých bankovních úvěrů soukromý sektor (z toho polovina směřovala do zpracovatelského průmyslu). Zátěž vysokými úrokovými sazbami z úvěrů (jejich výnosnost pro banky se v letech 1995-1998 pohybovala blízko 12 %) spolu s vysokým podílem úvěrů v bilancích firem tak vedla k potížím se splácením – významná část firemních úvěrů přešla v portfoliích bank do tříd vysoce rizikových. **Počátkem druhé poloviny 90. let** přesáhly **špatné půjčky** (klasifikované úvěry) **třetinu objemu všech poskytnutých bankovních úvěrů**.
- Druhým důvodem výraznějšího zlepšení kapitálové výbavy **sektoru domácích soukromých firem**, oproti výsledku celého firemního sektoru, je jeho mírné **zeštíhlení**. Jestliže zde v roce 1997 celkové zdroje (vlastní i cizí) činily 3546 mld. korun, v roce 2004 pak 3454 mld. korun. Domácí firmy se tak v průběhu sledovaných sedmi let i **přes faktickou stagnaci svých celkových zdrojů** (-1,9 %) propracovaly k významnému finančnímu ozdravení – **objem vlastního kapitálu** totiž i při této redukci **stoupl o 15,2 % a přesáhl 1,5 bil. korun**.
- Rostoucí kapitálovou vybavenost v ekonomice obecně však nelze hodnotit jednoznačně, protože **relativně vysoký podíl cizích zdrojů v bilanci firmy může** při vhodném zacházení **výrazně akcelarovat její růst**. Tím generované rostoucí zisky pak posilují vlastní kapitál. Klíčové je tak posouzení, v jaké fázi rozvoje se firma právě nachází.
- **Největší redukcí prošel domácí zpracovatelský průmysl** – během let 1997-2004 se objem jeho celkových zdrojů smrští o celou čtvrtinu (z 1 bil. korun a na 757 mld. korun). V kontrastu s tím **však bylo snížení vlastního kapitálu jen relativně skromné** (z 366 na 344 mld. korun). To dokládá dobrý vývoj firemních bilancí v domácím zpracovatelském průmyslu.
- Segment domácích firem ve zpracovatelském průmyslu se „zmenšil“ ve prospěch **firem pod zahraniční kontrolou** podnikajících ve zpracovatelském průmyslu, **jejichž celkové zdroje během let 1997-2004 narostly téměř pětkrát** na 1,1 bil. korun a **vlastní kapitál dokonce 7,2krát** na 483 mld. korun.
- **Ke kapitálovému zotavení** dochází i v odvětvích s **útlumem vyvolaným tvrdým konkurenčním tlakem** (např. domácí textilní průmysl zvýšil podíl vlastního kapitálu na svých celkových zdrojích ze 44 %

na 57 %). Celkově vykazuje vybavenost firem vlastním kapitálem ve zpracovatelského průmyslu poměrně velké odvětvové odlišnosti. Odvětví zaznamenávající tržní a exportní expanzi patří obecně mezi ta, u nichž lze pozorovat postupný nárůst vlastního kapitálu oproti zdrojům cizím.

- Z vývoje objemu cizích zdrojů ve firemním sektoru české ekonomiky se zdá, že **se zřejmě výrazně kultivuje obchodní prostředí stále rozsáhlejším použitím alternativního financování** – z posílení jiných typů cizích zdrojů než bankovních úvěrů v bilancích firem je patrné, že na váze nabývají stále více dodavatelské úvěry, odkupy pohledávek, factoring, instrumenty poskytované bankami (jiné než úvěry), jako např. dokumentární akreditivy, apod.